

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 581/2023-44

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Dušanom Szabóom, advokátom, Nemocničná 7, Kráľovský Chlmec, proti postupu Okresného súdu Michalovce v konaní vedenom pod sp. zn. 24C/230/2016 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Michalovce v konaní vedenom pod sp. zn. 24C/230/2016 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré **m u j e** Okresný súd Michalovce **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Michalovce **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **493,10 eur** a zaplatiť jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkové okolnosti prípadu

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 10. októbra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Michalovce (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 24C/230/2016 (ďalej aj „napadnuté konanie“) a tiež jeho postupom v konaní vedenom pod sp. zn. 14C/150/2013.

Žiada, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie v sume 6 000 eur (pôvodne v ústavnej s'ťažnosti žiadal priznať 5 000 eur a v replike z 1. februára 2024 výšku finančného zadost'učinenia upravil na sumu 6 000 eur, pozn.), ako aj náhradu trov konania vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

1.1. Uznesením ústavného súdu č. k. I. ÚS 581/2023-22 z 9. novembra 2023 ústavný súd prijal ústavnú s'ťažnosť s'ťažovateľa na ďalšie konanie podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v časti namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 24C/230/2016. Vo zvyšnej časti, t. j. v časti namietaného porušenia označených práv, postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14C/150/2013 ústavnú s'ťažnosť s'ťažovateľa odmietol ako neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

2. Z ústavnej s'ťažnosti vyplýva, že v napadnutom konaní sa mesto Veľké Kapušany (ďalej len „žalobca“) podanou žalobou domáha proti s'ťažovateľovi zaplataenia pohľadávky v sume 675,96 eur predstavujúcej nedoplatok za nájomné a služby spojené s užívaním bytu.

3. Z obsahu pripojeného súdneho spisu okresného súdu vyplývajú nasledujúce podstatné skutočnosti o priebehu napadnutého konania:

3.1. Napadnuté konanie sa začalo 6. novembra 2014 podaním návrhu žalobcu na vydanie platobného rozkazu, ktorý okresný súd vydal 28. novembra 2014. S'ťažovateľ proti platobnému rozkazu podal odôvodnený odpor, preto okresný súd nariadil vo veci pojednávanie na 20. marec 2017, ktoré bolo odročené z dôvodu školenia sudcu, pričom nový termín pojednávania bol určený na 27. marec 2017.

3.2. Súd odročil pojednávanie uskutočnené 27. marca 2017 na neurčito z dôvodu chýbajúcich listinných dôkazov, ako aj návrhov sporových strán na doplnenie dokazovania. Nový termín pojednávania bol stanovený na 26. jún 2017, ktoré sa uskutočnilo a bolo odročené na 2. október 2017. Z dôvodov na strane súdu bol následne termín zmenený na 3. október 2017. Okresný súd predmetné pojednávanie odročil na 12. december 2017 pre doručenie rozsiahleho vyjadrenia s'ťažovateľa, s ktorým sa žalobca nemal možnosť riadne oboznámiť a vyjadriť sa k nemu.

3.3. Okresný súd vyhlásil na pojednávaní 12. decembra 2017 rozsudok č. k. 24C/230/2016-489, ktorým s'ťažovateľovi uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 675,96 eur a úspešnému žalobcovi priznal proti s'ťažovateľovi nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

3.4. Proti predmetnému rozsudku s'ťažovateľ podal odvolanie 5. marca 2018, ku ktorému sa žalobca vyjadril podaním z 26. júna 2018. Po využití práva s'ťažovateľa podať k vyjadreniu žalobcu repliku (podanie z 13. augusta 2018) okresný súd predložil 20. septembra 2018 vec Krajskému súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) na rozhodnutie o odvolaní s'ťažovateľa.

3.5. Krajský súd vec vrátil okresnému súdu prípisom z 11. októbra 2019 ako predčasne predloženú z dôvodu nemožnosti zistenia dátumu a času doručenia odvolania do e-mailovej schránky súdu. Okresnému súdu bol spis vrátený 18. októbra 2019.

3.6. Po doplnení e-mailového podania okresný súd opätovne predložil 4. novembra 2019 spis krajskému súdu, ktorý mu vec prípisom z 23. novembra 2020 znovu vrátil ako predčasne

predloženú z dôvodu neuvedenia presného času doručenia odvolania sťažovateľa do schránky súdu. Okresný súd v zmysle pokynu krajského súdu zistil čas doručenia odvolania a vec mu predložil na rozhodnutie 29. decembra 2020.

3.7. Uznesením č. k. 2Co/215/2020-711 z 30. decembra 2021 krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu z 12. decembra 2017 a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. Spis bol okresnému súdu vrátený 7. februára 2022.

3.8. Dňa 10. marca 2022 došlo k zmene zákonného sudcu a vec bola pridelená na rozhodnutie sudcovi JUDr. Petrovi Melichárekovi, o čom boli sporové strany upovedomené 3. júna 2022. Následne 20. júla 2022 došlo k ďalšej zmene zákonného sudcu, vec bola pridelená sudcovi JUDr. Danielovi Petričkovi.

3.9. Okresný súd nariadil pojednávanie na 11. október 2022, na ktorom vyhlásil rozsudok č. k. 24C/230/2016-759 a žalobu žalobcu zamietol a sťažovateľovi priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

3.10. Proti rozsudku okresného súdu žalobca podal odvolanie, ktoré okresný súd po vykonaní všetkých procesných úkonov podľa § 373 až § 375 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) predložil 13. apríla 2023 krajskému súdu na rozhodnutie. Krajský súd mu vec vrátil prípisom zo 14. apríla 2023 ako predčasne predloženú z dôvodu, že v záhlaví rozsudku nebol uvedený právny zástupca sťažovateľa, a tým došlo aj k nesprávnemu doručeniu odvolania žalobcu na vyjadrenie priamo sťažovateľovi.

3.11. Po vrátení veci okresný súd vydal opravné uznesenie z 1. augusta 2023, ktorým v zmysle pokynu odvolacieho súdu opravil záhlavie rozsudku a odvolanie žalobcu doručil právnomu zástupcovi sťažovateľa. Po vykonaní všetkých potrebných úkonov bola vec 6. decembra 2023 opätovne predložená krajskému súdu na rozhodnutie.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti po rozsiahlom opise priebehu napadnutého konania namieta jeho neprimeranú dĺžku spôsobenú nesprávnym postupom, nečinnosťou, opomenutiami a nesprávnymi rozhodnutiami okresného súdu, čo malo za následok porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Dodáva, že okresný súd nepostupoval správne, spravodlivo a hospodárne. Spochybňuje splnenie zákonných podmienok na vydanie platobného rozkazu tvrdiac, že nárok žalobcu na zaplatenie pohľadávky nevyplýval zo skutočností, ktoré boli súčasťou návrhov na vydanie platobného rozkazu. V tejto súvislosti poukazuje na konkrétne nedostatky návrhu žalobcu na vydanie platobného rozkazu, pre ktoré mu okresný súd nemal vyhovieť.

5. Ďalej namieta, že žalobca svoje tvrdenia o nedoplatkoch opiera o obsah ročných vyúčtovaní nájomného a služieb spojených s užívaním bytu, pričom listinné dôkazné prostriedky potvrdzujúce jeho nárok opomenul predložiť súdu. K ich predloženiu pristúpil 1. júna 2017, a to až na základe výzvy okresného súdu. V súvislosti s postupom okresného súdu sa sťažovateľ domnieva, že okresný súd pochybil, keď až na pojednávaní 27. marca 2017 upozornil žalobcu na to, že je povinný zabezpečiť doloženie potrebných dôkazných prostriedkov. Týmto postupom podľa sťažovateľa došlo k vzniku zbytočných prieťahov v trvaní 29 mesiacov.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti sp. zn. 1SprV/540/2023 zo 7. decembra 2023 poukázal na nemožnosť kvalifikovane sa vyjadriť k ústavnej sťažnosti sťažovateľa z dôvodu, že súdny spis bol predložený krajskému súdu na rozhodnutie. Ani po jeho obstaraní však okresný súd neposkytol k dôvodom ústavnej sťažnosti žiadne relevantné stanovisko.

III.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ v replike z 1. februára 2024 poukazuje na ďalší postup okresného súdu, ktorý ani po vydaní rozhodnutia vo veci samej z 11. októbra 2022 nekoná plynule, efektívne a hospodárne. Konkrétne namieta zdĺhavé vykonávanie úkonov podľa § 373 až § 375 CSP pred predložením veci odvolaciemu súdu. Akcentuje nesústredený postup okresného súdu, ktorému bola vec opakovane vrátená krajským súdom ako predčasne predložená. Zdôrazňuje, že ani po 9 rokoch trvajúceho konania nebola jeho právna neistota odstránená.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, so stanoviskami účastníkov konania a obsahom vyžiadaného súdneho spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa o neprimeranej a ústavnoprávne nekonformnej dĺžke napadnutého konania spôsobenej neefektívnym a nesústredeným postupom okresného súdu.

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) a s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva [(ďalej len „ESLP“); rozsudok ESLP vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96] zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa

(rozsudok ESLP vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko, m. m. II. ÚS 32/02, III. ÚS 241/2017, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií preto posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

12. Pokiaľ ide o prvé kritérium, t. j. právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že predmetom konania je rozhodovanie o uplatnenej pohľadávke žalobcu z titulu zaplatenia dlžného nájomného a plnenia za služby spojené s užívaním bytu. Predmetná agenda spadá pod bežnú a pravidelnú rozhodovaciu prax všeobecných súdov, preto dĺžka namietaného konania nie je závislá od právnej či skutkovej náročnosti prerokovávanej veci. Rozsiahlosť spisového materiálu, ktorá by na prvý pohľad mohla indikovať náročnosť veci, napríklad z pohľadu dokazovania, bola zapríčinená opakujúcim sa výskytom dlhých vyjadrení sťažovateľa, ktoré sú spravidla obsahovo totožné.

13. Ďalším ústavným súdom posudzovaným kritériom je správanie sťažovateľa v napadnutom konaní. V danom prípade ústavný súd pri skúmaní obsahu spisu nezistil také správanie sťažovateľa ako strany sporu, ktoré by bolo možné hodnotiť ako faktor prispievajúci k celkovej dĺžke napadnutého konania.

14. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní ako tretie kritérium pre posúdenie vzniku zbytočných priet'ahov. Z prehľadu úkonov zhrnutých v bode 3 tohto nálezu je zrejmé, že okresný súd v počiatočnej fáze konania postupoval celkom plynule, hoci nebolo možné prehliadnuť jeho nesústreďený postup hneď pri príprave na prvé pojednávanie uskutočnené 27. marca 2017, na čo sťažovateľ v ústavnej sťažnosti špecificky upozornil. Sťažovateľ pritom opakovane upriamoval pozornosť okresného súdu na to, že obsahom spisu nie sú listiny, ktoré žalobca označil ako dôkazné prostriedky v podanej žalobe. Okresný súd na túto okolnosť nereagoval, uskutočnil pojednávanie, na ktorom konštatoval absenciu listinných dôkazov v spise a tieto uložil žalobcovi predložiť v dodatočnej lehote. Okresnému súdu pritom nič nebránilo v tom, aby na odôvodnené výzvy sťažovateľa na doplnenie listinných dôkazov pred uskutočnením pojednávania prihliadol. Takýto postup preto nemožno považovať za naplňajúci princípy hospodárnosti a rýchlosti konania.

15. Ako významný faktor, ktorý prispel k namietanej dĺžke konania, však ústavný súd považuje nesústreďený postup okresného súdu v súvislosti s predkladaním veci krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní žalobcu. Krajský súd vrátil vec okresnému súdu ako predčasne predloženú, keďže z obsahu spisu nedokázal posúdiť včasnosť odvolania podaného sťažovateľom (prípisy z 11. októbra 2019 a 23. novembra 2020). Na tomto mieste však ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že k dĺžke konania prispel svojím zdĺhavým postupom aj sám krajský súd, ktorý po predložení veci okresným súdom pristúpil ku skúmaniu formálnych predpokladov nevyhnutných pre jeho následný meritórny prieskum so značným časovým odstupom (v oboch prípadoch až približne po jednom roku od predloženia spisu). Sťažovateľ však postup krajského súdu v ústavnej sťažnosti nenamieta, preto tento ani nemohol byť predmetom posúdenia zo strany ústavného súdu.

16. Rovnako je za prejav nesústreďeného postupu okresného súdu možné označiť zrušenie jeho (v poradí prvého) rozsudku č. k. 24C/230/2016-489 vyhláseného na pojednávaní 12. decembra 2017 (uznesenie č. k. 2Co/215/2020-711 z 30. decembra 2021).

17. Ústavný súd potvrdzuje, že neefektívny postup okresného súdu je možné identifikovať aj po vydaní (v poradí druhého) rozsudku č. k. 24C/230/2016-759 z 11. októbra 2022, keď vec bola predložená krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní žalobcu s chybným záhlavím rozsudku, v ktorom absentovalo uvedenie právneho zástupcu sťažovateľa. V dôsledku uvedeného pochybenia okresný súd nedoručil odvolanie žalobcu právnomu zástupcovi sťažovateľa, ale priamo sťažovateľovi, preto krajský súd pristúpil k opätovnému (tretiemu) vráteniu veci ako predčasne predloženej (prípís zo 14. apríla 2023).

18. V závere ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že podstata sťažostnej argumentácie je venovaná kritike postupu okresného súdu z hľadiska správnosti jeho rozhodovania pri vydávaní platobného rozkazu. Za daných okolností však nemôže vykonať prieskum postupu okresného súdu pri vydávaní platobného rozkazu z hľadiska zákonnosti postupu. Z petitu ústavnej sťažnosti, ktorým je ústavný súd viazaný, jednoznačne vyplýva, že sťažovateľ požaduje od ústavného súdu vykonať prieskum postupu okresného súdu v napadnutom konaní z pohľadu zachovania jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Nielen táto okolnosť diskvalifikuje meritórny ústavný prieskum zákonnosti rozhodovania okresného súdu; nemenej dôležitým je aj časový aspekt podania ústavnej sťažnosti či princíp subsidiarity rozhodovania ústavného súdu.

19. Po zohľadnení doterajšej zjavne neprimeranej dĺžky napadnutého konania a komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu (predmetu konania, správania sťažovateľa a postupu okresného súdu) dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní boli spôsobené zbytočné prietahy, čím došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a tiež jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výrokovej časti nálezu).

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

20. Vzhľadom na skutočnosť, že v čase rozhodovania ústavného súdu už okresný súd rozhodol vo veci samej (v poradí druhým) rozsudkom č. k. 24C/230/2016-759 z 11. októbra 2022 v spojení s opravným uznesením z 1. augusta 2023, a po vykonaní všetkých úkonov v zmysle § 373 až § 375 CSP predložil vec 6. decembra 2023 odvolaciemu súdu na rozhodnutie, ústavný súd nevyhovel návrhu sťažovateľa na uloženie príkazu okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov (bod 4 výroku tohto nálezu).

21. Ústavný súd v danom prípade pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci vrátane predmetu sporu, dĺžku súdneho konania vrátane dôvodov, ktoré mali na jeho trvanie vplyv a ktoré sú pričítateľné okresnému súdu, ústavný súd považoval za primerané priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie v sume 1 000 eur (bod 2 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa na priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

VI. Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania celkom v sume 493,10 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

23. Pri výpočte náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby realizované v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) á 193,83 eur a režijný paušál 2 krát á 11,63 eur. Ústavný súd priznanú odmenu zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), t. j. o sumu 82,18 eur, keďže zistil, že právny zástupca sťažovateľa je platcom DPH. Trovy právneho zastúpenia tak predstavujú celkom sumu 493,10 eur.

24. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu, a to do dvoch mesiacov od jeho právoplatnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. júna 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu